

hyvä ihminen,
pistä veturi liikkeelle!

JOKU!
RAJA!

 amnesty international

Amnestyn Suomen osaston kuntalaisaloitepaketti

Puutu tehokkaasti asuinkuntasi väkivaltatyön ongelmakohtiin!

Naisiin kohdistuva väkivalta on kulttuurirajat ylittävä ihmisoikeusloukkaus, joka ei katoa ilman rivakkaa työtä. Valtioiden tehtävä on aktiivisesti suojella naisia, jotka altistuvat tai ovat vaarassa joutua väkivallan uhreiksi.

Valtakunnallisen tason ohjelmat väkivallan vähentämiseksi jäävät kuitenkin sanahelinäksi, jos kuntien luottamushenkilöillä ei ole poliittista tahtoa viedä asioita eteenpäin siellä, missä palvelut käytännössä järjestetään. Rivikuntalaisena sinullakin on mahdollisuus herätellä kuntapäättäjät huomaamaan oman kuntasi väkivaltatyön puutteet. Oikeus vaikuttaa on perusoikeus – käytettäväksi tarkoitettu. Kuntalaisaloitteella voit patistaa oman kuntasi poliittisia päättäjiä kantamaan vastuunsa lähisuhdeväkivallan ehkäisemisestä ja väkivallan seurausten hoitamisesta.

Vaadi kuntaasi laatimaan toimintaohjelma naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi. Tee kuntalaisaloite!

Kuntalaisaloite on helppo ja joustava paikallisvaikuttamisen työkalu

Tämän paketin tarkoituksena on antaa sinulle kaikki tarvittavat eväät toimivan kuntalaisaloitteen tekemiseen. Yksi parhaista tavoista torjua väkivaltaongelma oman kunnan alueella on laatia paikallinen naisiin kohdistuvan väkivallan vastainen toimintaohjelma. Amnestyn kuntalaisaloitepaketti keskittyy esittelemään seikkoja, joilla paikallisen toimintaohjelman tarvetta ja tehokkuutta perustellaan. Oman valintasi mukaan voit laatia aloitteen, jonka tavoitteena on aikaansaada kuntaasi jokin muu väkivaltaongelmaa ehkäisevä toimenpide. Valinta on sinun; kuntalaisaloite taipuu moneen. Pääasia on, että pistetään muutoksen veturi liikkeelle.

SISÄLLYS

1 Taustaa

1.1	Amnesty ja Suomen valtion toimet naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemisessä	3
1.2	Miksi Amnesty haluaa vaikuttaa kuntatasolla?	4
1.3	Sinulla on oikeus vaikuttaa! Perusasioita kuntalaisen vaikuttamismahdollisuuksista	6

2 Tartu toimeen!

2.1	Näin valmistaudut kuntalaisaloitteen tekemiseen	9
2.2	Aloitteen laatiminen – näin se käy! Aloitemalli ja kaksi sovellusesimerkkiä (Helsinki ja Inkoo)	12
2.3	Aloitteen jättäminen – ja mitä sitten tapahtuu?	14
2.4	Kertaus: Aloiteprosessi pähkinänkuoressa	15

3 Lisätietoja

3.1	Hyödyllisiä linkkejä ja lisätiedon lähteitä	17
-----	---	----

LIITTEET

1)	Helsingin kaupungille suunnattu aloite taustoituksineen	18
2)	Inkoon kunnanvaltuustolle suunnattu aloite (ruotsiksi)	21
3)	Kysymyksiä kuntapäättäjille	takakansi

amnesty international

Suomen osasto Ruoholahdenkatu 24 D, 00180 Helsinki
puh. (09) 5860 440, amnesty@amnesty.fi, www.amnesty.fi

Taustaa

1.1 *Amnesty ja Suomen valtion toimet naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemisessä*

Amnesty International aloitti kansainvälisen naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen kampanjan naistenpäivänä vuonna 2004. Kampanjan tarkoitus on herättää ihmiset näkemään naisiin kohdistuvan väkivallan koko kirjo eri puolilla maailmaa: raiskaukset sodankäynnin välineenä, ihmiskauppa, sikiöiden abortointi sukupuolen perusteella ja lähisuhdeväkivalta ovat kaikki ihmisoikeusloukkauksia, jotka pääasiassa kohdistuvat naisiin. Kampanjalla halutaan tehostaa valtioiden johdon ja viranomaisten toimia naisiin kohdistuvaan väkivallan ehkäisemiseksi ja poistamiseksi.

Suomessa kampanja sai nimekseen *Joku raja!* Kotimaan kampanjoinnissa keskitytään lähisuhdeväkivaltaan. Joku raja! -kampanjan tavoitteena on kirkastaa valtion vastuuta ihmisoikeusloukkausten ehkäisemisessä.

Erilaisia ohjelmia ja hankkeita, joilla naisiin kohdistuvaa väkivaltaa pyritään Suomessa torjumaan, on tällä hetkellä käynnissä lukuisia. **Itse asiassa ongelma on juuri siinä;** suuri määrä taloudellisia, sosiaalisia ja psyykkisiä resursseja kuluu näiden rinnakkaisten ja päällekkäisten ohjelmien koordinointiin ja seurantaan. Projektiluonteisten ohjelmien puitteissa saadaan paikallisella tasolla aikaan toimia, jotka lopahtavat projektin loppuessa.

Amnesty on esittänyt valtioneuvostolle suunnatuissa suosituksissaan, että Suomeen laadittaisiin pikaisesti yksi, kaikki eri ohjelmat yhteen kokoava naisiin kohdistuvan väkivallan vastainen kansallinen toimintaohjelma.

Valtionhallinnon nykyisiä toimia naisiin kohdistuvan väkivallan torjumiseksi:

Suomen hallitus on pääministeri Vanhasen johdolla sitoutunut tehostamaan väkivaltaan puuttumista sekä varaamaan resursseja naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseen koko hallituskaudeksi. Hallituksen tasa-arvo-ohjelmaan on asetettu tavoitteeksi naisiin kohdistuvan väkivallan vähentäminen.

Sisäasianministeriössä on laadittu *Sisäisen turvallisuuden ohjelma* (2004–2015), jonka valtioneuvosto hyväksyi 23.9.2004. Ohjelmalla pyritään ehkäisemään myös naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Sisäisen turvallisuuden ohjelma ylittää viranomaisten sektorirajat; yhteisiä strategisia tavoitteita

linjataan ministeriöiden välisessä yhteistyöverkostossa. Keväällä 2006 tuotettiin malli paikallisten eli esimerkiksi kuntatason turvallisuussuunnitelmien laadinnan tueksi. Sisäisen turvallisuuden ohjelmaan on kirjattu tavoitteeksi kansallisen toimintaohjelman saaminen naisiin kohdistuvan ja perheissä tapahtuvan väkivallan ehkäisemiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriössä (STM) valmisteltiin poikkihallinnollinen toimintaohjelma naisiin kohdistuvan väkivallan torjumiseksi, mutta kommenttikierroksella ministeriöiden yhteistyöverkostossa toimintaohjelma kuitistui murto-osaan alkuperäisestä, ja toteutusvastuu rajautui koskemaan vain STM:tä. Nykyisessä muodossaan sosiaali- ja terveysministeriön *Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisemisen toimintaohjelma (2004–2007)* käynnistyi osana valtakunnallista sosiaalialan kehittämishanketta sekä kansallista terveydenhuollon hanketta. Toimintaohjelman tarkoituksena on viedä hallituksen tasa-arvo-ohjelman yksi tavoite – naisiin kohdistuvan väkivallan vähentäminen – ruohonjuuritasolle, Suomen kaikkiin kuntiin.

Oikeusministeriön alaisuudessa toimiva rikoksantorjuntaneuvosto on valmistellut *kansallisen väkivallan vähentämisohjelman*, jonka yhtenä tavoitteena on madaltaa parisuhdeväkivaltaan puuttumisen kynnystä paikallisella tasolla. Rikoksantorjuntaneuvoston alaisuuteen ollaan suunnittelemassa väkivalta- ja rikosten alaisuutta, jonka tehtävänä olisi muun muassa seurata väkivallan kehitystä ja edistää väkivallan vähentämisohjelman toteutusta.

Sekä sisäisen turvallisuuden ohjelmaan että kansalliseen väkivallan vähentämisohjelman liittyen on **poliisitoiminnan** keskeiseksi tavoitteeksi nostettu väkivallan estäminen ja vähentäminen seuraavan kahden vuoden aikana. Poliisiylijohtajan julkaisemassa raportissa (*Poliisin toimenpiteet väkivallan estämisessä ja vähentämisessä*). Poliisiylijohtajan julkaisusarja, 10/2005) ensisijaiseksi toimenpiteeksi on nostettu paikallinen turvallisuussuunnittelu, jossa naisiin kohdistuva väkivalta on omana erityisalueenaan.

1.2 Miksi Amnesty haluaa vaikuttaa kuntatasolla?

Ei ole yhdentekevää, miten oman asuinkuntasi päättäjät suhtautuvat lähisuhdeväkivaltaan. Väkivaltaa ehkäistään ja uhreja autetaan käytännössä erilaisilla palveluilla, joiden järjestäminen on kuntien vastuulla. Tekemällä kuntalaisaloitteen viet Joku raja! -kampanjan viestiä kuntatasolle. Kunnilla on vastuu ja mahdollisuus toimia tehokkaasti naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vastaan.

Amnesty Internationalin Suomen osasto toteutti vuonna 2005 kyselyn naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisesta työstä suomalaisissa kunnissa. Kyselyn tulokset julkaistiin syyskuussa 2005 raportissa, joka sai nimekseen ”...mutta veturi puuttuu” – Amnestyn Suomen osaston valtakunnallinen kyselytutkimus naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisesta työstä Suomen kunnissa vuonna 2005. Raportti on päivitetty kevään 2006 aikana.

Kyselyn yhtenä tavoitteena oli tehdä kunnissa tunnetuksi sosiaali- ja terveysministeriön julkaisemaa *Kenelle lyönnit kuuluvat* -kuntaopasta, johon on kerätty tietoa kuntien väkivaltapalveluista ja hyväksi havaituista käytännöistä.

Amnestyn kuntaraportin keskeisiä johtopäätöksiä ovat:

Naisiin kohdistuvan väkivallan laajuus on selvitettävä. Naisiin kohdistuvan väkivallan paikkakuntakohtaisessa tilastoinnissa on vakavia puutteita. Sosiaali- ja terveysviranomaiset eivät joko tilastoi lainkaan lähisuhdeväkivaltatapauksia, tai tilastointi ei ole systemaattista. Poliisipiirien ylläpitämiä tilastoja ei vertailla muihin olemassaoleviin tilastoihin. Lähisuhdeväkivallan laajuutta ei voida arvioida, kun tilastointi on summittaista, tilastokehitystä ei seurata tai vertailla, tai kun tilastointia ei tehdä. Osana sosiaali- ja terveysministeriön sosiaalialan kehittämishanketta vuoteen 2007 mennessä jokaisessa Suomen kunnassa on oltava sosiaalipäivystys; viimeistään tämän uudistuksen yhteyteen on liitettävä lähisuhdeväkivaltatapausten tilastointi ja seuranta.

Kuntiin on saatava vastuuhenkilö tai moniammatillinen väkivallan ehkäisyyn erikoistunut työryhmä, joka vastaa kunnan alueella tehtävän työn koordinoimista ja kehittämisestä. Amnestyn kuntakyselyn vastaukset vahvistavat väitteen, että kunnallisten toimijoiden tiedot väkivallan tai sen uhan alla eläville tarjottavista palveluista ovat kuntien organisaatioissa hajallaan ilman koordinaatiota. Palveluverkostoa ei myöskään voida kehittää ilman, että kunnassa toimivilla moniammatillisilla työryhmillä tai vastuuhenkilöillä on hallussaan ajantasaista tietoa väkivallan uhreille, todistajille ja tekijöille suunnatuista palveluista. Väkiältä on mahdollista katkaista toimivalla palveluverkostolla.

Kuntiin on luotava poliittisesti hyväksytyt toimintaohjelmat naisiin kohdistuvan väkivallan vastaiseen työhön. Vain kuudella Amnestyn kuntakyselyyn vastanneista kunnista on poliittisesti hyväksytty naisiin kohdistuvan väkivallan vastainen ohjelma. Neljällätoista kyselyyn vastanneella kunnalla lähisuhdeväkivaltaa ehkäiseviä toimia on sisällytetty turvallisuus- rikoksantorjunta- tai hyvinvointiohjelmiin. Joissakin kunnissa naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisia toimia on ansiokkaasti sisällytetty paikallisiin turvallisuussuunnitelmiin. Sisällytettynä muihin ohjelmiin naisiin kohdistuvan väkivallan vastaiset toimet ovat kuitenkin vaarassa jäädä toissijaisiksi. Tästä syystä Amnesty suosittaa, että kuntien on laadittava oma, erillinen toimintaohjelmansa

naisiin kohdistuvan väkivallan vastaiseen työhön. Toimintaohjelma korostaa kunnan ohjaavaa tehtävää paikallisessa väkivaltatyössä: kunta antaa tarvittavat resurssit ja valvoo toimintaohjelman linjausten toteuttamista. Toimintaohjelmassa esitetään yhteinen näkemys väkivaltaongelmasta ja yhteinen tahto asian hoitamiseksi. Ohjelma sitouttaa eri tahoja ja toiminnan tasoja. Lopullisen muodon saatuaan ohjelma on hyväksyttävä kunnanvaltuustossa.

1.3 *Sinulla on oikeus vaikuttaa!*

Perusasioita kuntalaisen vaikuttamismahdollisuuksista

Kuntalaisen osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuudet on suojattu useiden eri lakien kautta. Mikäli kohtaat ongelmia tai vastustusta suunnitellessasi kuntalaisaloitteen tekemistä sinun on hyvä tuntee muutamia lainkohtia, jotka on säädetty jotta jokaisella kunnan asukkaalla olisi oikeus vaikuttaa asuinkuntansa asioihin.

Perustuslain toisessa, perusoikeuksia koskevassa luvussa, todetaan, että *”Julksen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon.”*

Aloiteoikeutesi on kirjattu kuntalakiin seuraavasti (Kuntalain 28§):

”Kunnan asukkaalla on oikeus tehdä kunnalle aloitteita sen toimintaa koskevissa asioissa. Aloitteen tekijälle on ilmoitettava aloitteen johdosta suoritettujen toimenpiteet. Valtuuston tietoon on saatettava vähintään kerran vuodessa sen toimivaltaan kuuluvissa asioissa tehdyt aloitteet ja niiden johdosta suoritettujen toimenpiteet.

Jos valtuuston toimivaltaan kuuluvassa asiassa aloitteen tekijöinä on vähintään kaksi prosenttia äänioikeutetuista kunnan asukkaista, asia on otettava valtuustossa käsiteltäväksi viimeistään kuuden kuukauden kuluessa asian vireilletulosta.”

Kuntalain 27 pykälässä **osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksista** muistutetaan, että kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä täytyy olla edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Tiedottamista koskevassa pykälässä (29§) painotetaan, että kunnan on tiedotettava asukkailleen vireillä ole-

vista asioista, niitä koskevista suunnitelmista, asioiden käsittelystä, tehdyistä ratkaisuista ja niiden vaikutuksista. Kunnan on laadittava tarvittaessa katsauksia esimerkiksi kunnan palveluja ja taloutta koskevista asioista.

Myös **laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta** on hyödyllinen:

(Viranomaisen velvollisuus tuottaa ja jakaa tietoa, 20§):

*”Viranomaisen on edistettävä toimintansa avoimuutta ja tässä tarkoituksessa tarvittaessa laadittava oppaita, **tilastoja** ja muita julkaisuja sekä tietoa-aineistoja palveluistaan, ratkaisukäytännöstään sekä yhteiskuntaoloista ja niiden kehityksestä toimialallaan. Laatimisvelvollisuuden tarvetta arvioitaessa on otettava huomioon, missä määrin viranomaisen toiminnasta on saatavissa tietoja asiakirjojen julkisuuden avulla tai yleisen tilastotuotannon perusteella.”*

Sinulla on siis oikeus vaatia lähisuhdeväkivallan systemaattisen tilastoinnin kehittämistä tai esimerkiksi kirjallista katsausta kunnan tarjoamiin väkivalta-palveluihin. Myös YK:n ja EU:n mukaan sukupuolten asemaa kuvaavia tilastoja tulee kehittää.

2

Tartu toimeen!

2.1 Näin valmistaudut kuntalaisaloitteen tekemiseen

* HANKI TAUSTATIIETOA

Sinun ei tarvitse tuntea oman kuntasi tilannetta läpikotaisin, jotta ”uskaltaisit” jättää kuntalaisaloitteen. Kun aloitteesi käsitellään, voi paljastua, että kunnanvaltuuston jäsenet tai kunnan työntekijätkään eivät tunne kunnan tarjoamien väkivaltapalvelujen kirjoa.

Etenkin suuremmilla paikkakunnilla tietojen kalastaminen eri viranomaisilta voi olla kovan työn takana. Kannattaa siis harkita, kuinka paljon aikaasi ja energiaasi tietojen keräämiseen pistät. Luottamushenkilöiden ja kunnan viranhaltijoiden tehtävä on kuntalaisaloitteen käsittelyn yhteydessä kerätä päätöksenteon tueksi tiedot kunnan tarjoamista väkivaltapalveluista. Jos aloitteesi johdosta eri toimijoiden tarjoamat tukipalvelut kootaan yhteen katsaukseen, olet jo saavuttanut paljon.

Voit käyttää kuntalaisaloitteen tekemisessä apunasi Amnestyn kuntaraporttia. Joku raja! -verkkosivuilta löydät listan kuntakyselyyn vastanneista kunnista. Tarkista onko oma kuntasi vastanneiden joukossa. Jos kuntasi on vastannut kyselyyn, saat Amnestyn raportista ”...*mutta veturi puuttuu*” yleiskuvan kuntasi väkivaltatyön repertuaarista.

Jos kuntasi ei ole vastannut Amnestyn kuntakyselyyn voit tulostaa Joku raja! -sivuilta kirjeen, jossa kehotat kuntaasi vastaamaan. Amnesty tulee jatkamaan kunnissa tehtävän väkivaltatyön seuranta.

.....

Kaj Karlstedt kertoo

”NAISRAUHA INKOOSEEN!” KUNTALAISALOITTEEN SYNTYHISTORIASTA SEURAAVASTI:

”Kaikki sai alkunsa syksyllä 2004 kun Amnesty paikallisryhmä 17, johon kuulun, järjesti paneelikeskustelun Tammisaaren kunnallisvaalien ehdokkaille. Silloin monet ehdokkaat toteivat, etteivät he tiedä paljon mitään naisiin kohdistuvasta väkivallasta. He ehdottivat silloin meille, että järjestäisimme toisen seminaarin, jossa aihe-

na olisi naisiin kohdistuva väkivalta. Ja niinpä vuonna 2005 naistenpäivänä järjestimme keskustelutilaisuuden aiheesta. Teema, johon silloin keskityimme, oli väkivallan torjuntaan liittyvä yhteistyö Länsi-Uudella maalla. Saimme keskustelua alustamaan Björn Hoffmanin Ruotsista. Hän on toiminut jo vuodesta 1994

väkivallan vastaisissa miesryhmissä (Manligt nätverk) Ruotsin Pelastakaa lapset ry:ssä. Keskustelutilaisuudessa kävi ilmi se, miten tärkeä on isän rooli perheessä, ja miten miehyyden ihanteet, sukupuoli-roolit ja väkivaltakulttuuri kiehtoutuvat toisiinsa. Inspiroivan luennoijan ja vilkkaan keskustelun jälkeen itse ymmärsin, että

..... >>

On kuitenkin selviö, että oman kunnan väkivaltatyöhön tutustuminen – jos siihen riittää aikaa ja energiaa – antaa aloitteentekijälle itsevarmuutta ja itse aloitteelle syvyyttä. Jos saat esimerkiksi selville, että kunnassasi on tehty aiemmin valtuustoaloite liittyen perheväkivaltateemaan, tutustu prosessiin. Johtiko valtuustoaloite päätöksiin, ja millaisiin? Valtuustoaloitteisiin valmistellaan usein vastaus jonkun viranomaisen tai lautakunnan toimesta. Sinulla on oikeus saada vastauksesta kopio. Vastaukseen tutustuminen kannattaa, koska voit tutkia – esimerkiksi Amnestyn kunnille osoittamien suositusten valossa – mitä kunnassasi on jo tehty ja mihin asiaan on vielä syytä kiinnittää huomiota. Liitteenä on lista kysymyksistä, joihin voit etsiä vastauksia ennen kuntalaisaloitteen jättämistä (ks. liite 3). Mutta vaikket ehtisikään paneutua kuntasi/kaupunkisi väkivaltatyön kiemuroihin, pääasia on, että pistät aloitteen eteenpäin!

* KUKA ALLEKIRJOITTA? KIINNOSTUUKO MEDIA?

Mitä useampi kuntalainen allekirjoittaa aloitteesi, sitä varmemmin se saa ansaitsemansa huomion. Nimiä siis kannattaa kerätä! Mutta muista, että **kuntalaisaloitteen saa tehdä vain kunnassa vakituisesti asuva henkilö; toispaikkakuntalainen ystäväsi ei voi aloitetta allekirjoittaa.**

Mielipidekirjoitukset paikallislehdissä, yhteydenotto lehden tai radio toimittukseen ja **haastattelun** antaminen aiheesta ovat tukitoimia, joilla voit edesauttaa kuntalaisaloitteesi käsittelyn etenemistä. Kun paikallismedia kiinnostuu, myös virkamiehet ja valtuutetut kiinnostuvat. Luonnollisesti voit olla yhteydessä myös suoraan valtuutettuihin ja virkamiehiin ja välittää heille tietoa aloitteestasi ja sen taustoista.

<<

on tärkeää, että tätä asiaa eteenpäin vie mies. Monet poliitikot, erityisesti miespoliitikot, suhtautuvat ongelman ratkaisuehdotuksiin silloin paneutuvammin kuin jos agenda esittelisi naispuolinen henkilö.

Olimme Amnestyn paikallisyhmän kanssa tuoneet keväällä kuntakyselyn näyttävästi julkisuuteen kotikunnissamme Länsi-Uudellamaalla, ja syksyllä 2005 pidettiin vielä seminaarinkin aiheesta. Porvoon perheasiain neuvottelukeskusten johtaja Helena Ewalds oli siellä puhujana; kertoi kunnille suun-

natusta väkivaltatyön oppaasta Kenelle lyönnit kuuluvat? (STM 2005, ruots. Vem angår våldet?). Samassa seminaarissa tenttasimme kuntien poliitikot ja virkamiehet: Että miten on, onko jo vastattu Amnestyn kuntakyselyyn, ja miten naisiin kohdistuvan väkivallan vastaiset toimet on otettu huomioon kuntien talousarvioissa vuonna 2006?

Sen syksyisen seminaarin jälkeen olin varma että nyt on pakko lähestyä omaa kuntaa, Inkoota, jotta ongelmiin alettaisiin etsiä ratkaisuja kuntatasolla.

Ennen aloitteen kirjoittamista kyselin kunnanjohtajaltamme, että mikä ero noin yleisellä tasolla on kuntalaisaloitteen ja valtuustoaloitteen välillä. Valtuustoaloitetta en oikeastaan sitten edes harkinnut, kun siihen olisi tarvinnut valtuustonjäsenen allekirjoituksia. Päädyin kuntalaisaloitteen tekemiseen.

Kunnallisvaalien jälkeen Inkoossa uudet puheenjohtajat – sekä valtuuston että hallituksen – päättivät toteuttaa lähidemokratiaa tapaamalla kuntalaisia pari kertaa kuukaudessa kasvok-

..... >>

Nimien keruu itse aloitteeseen voi olla jo itsessään tapahtuma, jolla saadaan herätettyä paikallispoliitikkojen mielenkiinto. Myös kokoamalla lähetystö, joka luovuttaa aloitteen vaikkapa kunnanvaltuuston puheenjohtajalle, saa aloitteelle myös mediahuomiota. Kuntalaisaloitteen vastaanottajaa/vastaanottajia kannattaa informoida etukäteen siitä, mitä aloite koskee, sekä ennen luovutusajankohdan sopimista tiedustella mitkä paikallismediat ovat kiinnostuneita uutisoimaan tilaisuudesta.

Nimilistää voi kartuttaa myös ilman suurta mediahuomiota: Voit ottaa esimerkiksi yhteyttä paikallisesti toimiviin järjestöihin, jotka tuottavat alueella väkivalta- ja palveluja ja tiedustella yhteistyön mahdollisuutta. Myös kaikkien perheenjäsenten ja ystävien allekirjoitushalukkuus kannattaa testata.

Älä lannistu, vaikka aloitteesi ei pääsisikään käsittelyyn seuraavan kuukauden aikana. Monet aloitteet, myös valtuutettujen tekemät, voivat joutua odottamaan käsittelyyn pääsemistä kuukausia. Oman aloitteen suhteen kannattaa kuitenkin olla aktiivinen; kyselä, muistuta ja lobbaa! Kuntalaisaloite, jonka perään kukaan ei huutele, voi hautautua aloitepinon vuodeksikin.

Vaikka pitkä nimilista – etenkin jos allekirjoittaneita on yli 2 prosenttia kunnan asukkaista – on osoitus kuntalaisten tahtotilasta naisiin kohdistuvan väkivallan vastustamisessa, **yksikin nimi voi riittää**. Amnestyn Suomen osaston pitkäaikainen jäsen, Kaj Karstedt, teki omista nimissään kuntalaisaloitteen Inkkoon kunnanvaltuustolle hyvällä menestyksellä.

<<

kain. Tällaisen kuntalaistapaamisen yhteydessä kävin tapaamassa Inkkoon kunnanvaltuuston puheenjohtajaa. Tapaamisen summa oli, että valtuuston puheenjohtaja sanoi kannattavansa aloitettani täydestä sydäimestään.

En kerännyt aloitteeseen muita allekirjoittajia, vaan annoin allekirjoittamani aloitteen kunnanvaltuuston puheenjohtajalle, joka kirjautti aloitteeni ja toimitti sen kunnanhallitukseen. Sen jälkeen kunnanhallitus on toimittanut aloitteen eteenpäin perusturvalautakunnalle käsittelyyn, heti joulukuussa 2005. Kunnan luottamushenkilöt siis katsoivat aloitteen aiheen niin tärkeäksi, että se meni sitten nopeasti

käsittelyyn.

Niille, jotka harkitsevat aloitteen tekemistä omassa kunnassaan, voisin antaa pari yleispätevää neuvoa oman kokemuksen perusteella. Minusta on tärkeää se, että oikea henkilö vastaanottaa aloitteen. On vielä parempi, jos vastaanotto-tilanteessa on paikalla myös median edustajia. Olisi myös hyvä, jos joku tunnettu kuntalainen tai kunnallispoliitikko ryhtyy ajamaan asiaa, eli antaa asialle ”kasvot”. Tällä on vaikutusta myös yleisen mielipiteen kehittymiseen: tavallisetkin miehet voivat ryhtyä pohtimaan sitä, että ”pitäisikö minunkin sanoa että olen samaa mieltä?”.

On myös hyvä kysellä aloitteen

perään, jos käsittely viipyi.

Vaikka aloitteen allekirjoittaisi lopulta vain yksi henkilö, on kyseessä kuitenkin aina yhteistyön tulos. Seminaarit, keskustelutilaisuudet, kaikki ihmisiä yhteen kokoava toiminta väkivallan torjumiseksi edistää aloitteen käsittelyä kunnassa.

Olen ehdottanut Inkkoon valtuuston puheenjohtajalle, että kun kunnassamme ryhdytään toteuttamaan ehdottamiani naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ehkäiseviä ja torjuvia toimenpiteitä, Inkkoon voidaan julistaa **naisrauha**. Sitä olisi syytä julistaa vaikka nostamalla lipun kunnantalon salkoon, tai jollain sertifikaatilla, jos sellainen olisi.”

.....

2.2 Aloitteen laatiminen – näin se käy!

Seuraavalla sivulla on aloitemalli, jota voi käyttää joko sellaisenaan tai jonka voit muuttaa paremmin oman kuntasi tilannetta vastaavaksi. Tämän paketin liitteistä löydät kaksi kuntalaisaloite-esimerkkiä (liitteissä 1 ja 2): Helsingin kaupunginvaltuustolle osoitettu ja Inkoossa tehty ruotsinkielinen aloite.

Amnestyn aloitemallissa on kolme painopistettä. **Tärkein tavoite on naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseen tähtäävän toimintaohjelman saaminen kuntaan.** Kaksi muuta tavoitetta ovat sisältötavoitteita: lähisuhdeväkivaltata-pauksia on systemaattisesti **tilastoitava** poliisin lisäksi sekä terveyskeskuksissa että sosiaalitoimessa. Toinen sisältötavoite on **palvelujen koordinoinnin** järjestäminen, ja sitä kautta palvelujärjestelmän tehostaminen.

Tätä kirjoitettaessa kuntarakenteeseen esitetään päivittäin muutoksia. Riippumatta siitä, mitä todelliset muutokset tulevat olemaan, on otettava huomioon pienten kuntien tarve **kuntarajat ylittävään yhteistyöhön**, jotta väkivallan uhrien tueksi voidaan luoda toimiva palveluverkko.

Jos päädyt rätätälöimään aloitemallia asuinkuntasi tilannetta vastaavaksi kannattaa muistaa, että hyvä aloite on:

1. Selkeä ja kiinnostava
2. Lyhyt, korkeintaan yhden A4-arkin mittainen
3. Sisältää asian kannalta vain keskeisimmät perustelut
4. Sisältää ehdotuksia asian etenemisestä
5. Sisältää yhteystietosi ja allekirjoituksesi
6. Mikäli allekirjoittajia on useita, yhden allekirjoittajan tietojen tulee olla täydelliset ja niiden tulee olla selvästi kirjatut aloitteen yhteyteen.
7. Älä kerää allekirjoituksia tyhjälle, otsikoimattomalle paperille, vaan otsikoi jokainen sivu erikseen.

(Lähde: Kuntaliiton Vallakas-opas)

Jos aloitteeseesi kaipaavat lisää taustatietoa esimerkiksi väkivallan sukupuolittuneisuudesta tai naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyydestä, katso Helsingin kaupunginvaltuustolle osoitetun kuntalaisaloitteen taustatekstiä. Siitä voi olla sinulle apua. Seikkaperäisempi taustoitutus on hyvä laittaa aloitteen liitteeksi, ettei itse aloitepaperi ylitä yhden sivun ”kriittistä” pituutta.

Yleinen aloitemalli on seuraavanlainen: (ks. seuraava sivu)

AMNESTYN KUNTA-ALOITEMALLI

ALOITTEENJÄTTÄJÄN ETU- JA SUKUNIMI:

POSTIOSOITE:

PUHELIN: SÄHKÖPOSTIOSOITE:

FAKSI:

ASIOINTIKOHDE: KUNNANVALTUUSTO

LIITTEET: ALOITTEEN ALLEKIRJOITTAJAT:

Naisiin kohdistuvan väkivallan vastainen toimintaohjelma kuntaan

Naisiin kohdistuva väkivalta on edelleen suomalaista ”arkirikollisuutta”, joka jää piiloon. Väki-
vallan tekijä ja uhri ovat useimmiten lähisuhteessa toisiinsa, kuten perhe-, seurustelu-, avo-, tai
aviosuhteessa. Useimmiten uhri on nainen. Poliisiyljohdon raportin mukaan raiskausrikoksista
vain pieni osa tulee poliisin tietoon. Arviolta jopa yli puolet perheväkivaltatapauksista jää ri-
kosilmoituksissa asianmukaisesti luokittelematta. Perheväkivaltahälytystehtävissä 14–16 % joh-
taa lopulta rikosilmoituksiin. Poliisiyljohdon raportissa todetaan, että tilanne on huolestuttava.

Amnestyn Suomen osasto on kartoittanut naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisia toimia
Suomen kunnissa vuosien 2005 ja 2006 aikana. Amnestyn raportti on julkaistu nimellä
”...mutta veturi puuttuu”. Raportin mukaan lähisuhdeväkivaltatapausten tilastointi sosiaali-
ja terveyssektorilla on pikemminkin poikkeus kuin sääntö. Kuitenkin väkivallan uhri hakee
todennäköisemmin – ja aiemmin – apua terveyskeskuksesta kuin poliisilta.

Väkivalta kuormittaa kunnan palvelujärjestelmää, oli sen todellisesta laajuudesta tietoa
tai ei. Keskikokoisessa suomalaisessa kunnassa, Hämeenlinnassa, tehdyn tutkimuksen mukaan
naisiin kohdistuvan väkivallan kustannukset olivat 1,2 miljoonaa euroa vuodessa.

Mutta vaikka paikkakuntakohtaiset tilastot kertoisivat, että lähisuhdeväkivallan uhreja on
kuntamme alueella alle promille asukasluvustamme, ei näiden ihmisten avuntarvetta tule jättää
huomiotta. Naisiin kohdistuva väkivalta on ihmisoikeusloukkaus, johon viranomaisilla on vel-
vollisuus puuttua. Myöskään väkivallan todistajia tai tekijöitä ei tule jättää oman onnensa no-
jaan. Parhaiten apu saavuttaa tarvitsijansa silloin, kun kunnassa on vastuuhenkilö koordinoimas-
sa paikallista väkivaltatyötä. Moniammatillinen työryhmä, joka erikoistuu lähisuhdeväkivalta-
syymsyksiin, on ratkaisevan tärkeä erityisesti paikallisesti toimivien ratkaisujen suunnittelemisessa.

Mitkään suunnitelmat eivät kuitenkaan auta, ellei kunnan luottamuselimillä ole poliittista
tahtoa niitä toteuttaa. Amnestyn Suomen osasto nostaa tällä hetkellä ensisijaiseksi toimenpi-
teeksi poliittisesti hyväksytyjen, naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisten toimintaohjelmien
saamisen kaikkiin Suomen kuntiin. Myös sosiaali- ja terveysministeriö, sisäasiainministeriö ja
poliisiyljohto tahoillaan korostavat, että kuntien turvallisuussuunnittelussa on nostettava nai-
siin kohdistuva väkivalta esille omana erityisalueenaan.

**Tästä syystä vaadin/me allekirjoittaneet vaadimme, että myös kuntaan on
saatava viipymättä poliittisesti hyväksytty naisiin kohdistuvan väkivallan vastainen toimintaohjel-
ma.** Toimintaohjelmassa tulee esittää yhteinen näkemys väkivaltaongelmasta ja tahto asian hoitami-
seksi. Toimintaohjelman suunnittelu tulee toteuttaa poikkihallinnollisena yhteistyönä, jossa on se-
kä luottamustoimen että viranhaltijoiden edustajia. Ohjelma tulee hyväksyttävä kunnanvaltuustossa.

..... kunnassa, pvm.

2.3 *Aloitteen jättäminen – ja mitä sitten tapahtuu?*

Kuntalaisaloite jätetään kunnan tai kaupungin virastotaloon, kirjaamoon. Aloitteen voi jättää myös kirjeitse. Kirjaamossa aloite leimataan, eli diarioidaan. Kirjaamosta annetaan tai lähetetään sinulle saapumisilmoitus, jossa on aloitteen diaarinumero. Diaarinumeron avulla pystyt myöhemmin jäljittämään aloitteesi liikkeitä.

Voi olla viisasta huolehtia aloitteen kirjaamisesta itse. Mikäli sinulla on hyvät suhteet luottamushenkilöihin, voit toki antaa ”luottovaltuutetuillesi” tehtäväksi kuntalaisaloitteesi kirjauttamisen esimerkiksi aloitteen luovutus-tilaisuudessa.

Kun aloite on jätetty, voit tahtoessasi lähettää **kopiot** aloitteestasi valtuustoryhmien puheenjohtajille tai vaikkapa kaikille valtuutetuille. Tällöin kannattaa kirjoittaa saatteeseen, että kyseessä on tiedoksianto.

Kirjaamosta aloite matkaa valmistelijalle, joka varmistaa että aloite on tehty oikein. Lähinnä tämä tarkoittaa sitä, että allekirjoittaneiden asuinpaikkakunta tarkistetaan. Myös päivämäärä, jolloin aloite on jätetty kirjaamoon, tulee olla selkeästi näkyvillä itse aloitteessa. Kun valmistelija on tarkistanut aloitteen, se viedään eteenpäin lausuntokierrokselle. Lopulta aloite etenee kunnanhallitukseen.

Aloite valmistellaan kunnanhallituksen kokouksessa. Kunnanhallitus päättää, miten prosessi jatkuu. Yleensä aloite jatkaa matkaansa lautakuntiin ja sieltä, ellei toisin ole sovittu, kunnanvaltuustoon. Kunnanvaltuusto varsinaisesti päättää, käynnistetäänkö aloitteen suhteen jotain toimenpiteitä. Vaikka edellä kuvatut käytännöt vaihtelevat hieman kunnittain, lopullinen päätösvalta on aina kunnanvaltuustolla.

Aloitteen tekijälle on ilmoitettava aloitteen johdosta suoritettut toimenpiteet. Siitä, milloin aloite käsitellään, esimerkiksi kunnanvaltuustossa, ei kunnilla ole ilmoitusvelvollisuutta. Mikäli haluat olla kuuntelemassa aloitteesi käsittelyä, sinun on itse soitettava esimerkiksi kirjaamoon ja tarkistettava missä vaiheessa aloitteen käsittely tai valmistelu on. Kuntalaisilla on valtuustokokouksissa kuuntelu-oikeus – suuremmissa kaupungeissa kaupunginvaltuuston kokouksissa on erillinen yleisölehteri. Kaikki muut, valmistelevat kokoukset ovat yleisöltä suljettuja.

2.4 Kertaus: Aloiteprosessi pähkinäkuoressa

Monimutkaista? Ei välttämättä.

Katsotaan koko prosessi vielä kerran läpi!

1. *Kertaa*, mitä tiedät ja muistat naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja lähisuhdeväkivallasta.
2. *Käytä hieman aikaa oman kuntasi väkivaltatyön kenttään tutustumiseen*. Katso onko kuntasi vastannut Amnestyn kuntakyselyyn, tutki netti-sivuja, selaa tehtyjä valtuustoaloitteita tms. Älä uuvuta itseäsi, jos tietoja on vaikea saada, vaan etene seuraavaan toimenpiteeseen.
3. *Katso Amnestyn kuntalaisaloitepaketin mallia*, ja mieti voitko lähettää sen sellaisenaan vai tulisiko sitä muokata vastaamaan paremmin oman kuntasi tilannetta. Katso myös millaiset aloitteet Helsingissä ja Inkoossa on tehty.
4. *Kirjoita aloite valmiiksi*.
5. *Päätä haluatko kerätä nimiä* vai laitatko aloitteen omalla nimelläsi eteenpäin.
6. *Päätä, haluatko mediahuomiota* vai et. Toimi sen mukaan.
7. *Päätä, haluatko informoida valtuuston puheenjohtajaa* ja muita luottamushenkilöitä aloiteestasi etukäteen, ja luovutatko kopion aloitteesta heille henkilökohtaisesti vaiko et. Etukäteisinformointi tai luovutustilaisuuden järjestäminen eivät ole välttämättömiä toimenpiteitä; voit toimia juuri niin kuin sinusta parhaalta tuntuu.
8. *Vie tai lähetä aloitteesi* kuntasi kirjaamoon.
9. *Tiedustele silloin tällöin*, missä vaiheessa aloitteesi käsitteleminen on.
10. Lopulta saat päätöksen siitä, mitä toimia aloitteesi johdosta on päätetty toteuttaa. Kävi aloitteellesi *miten hyvänä, ole itseesi tyytyväinen!* Ja jos aloite on toteutettu ryhmässä, muistakaa taputella toisianne selkään. Positiivinen kehitys voi tapahtua yhtäkkiä tai vaatia vuosia, **mutta ilman ihmisten tekoja ei ihmisten maailma muutu.**

Amnestyn Suomen osasto on kiinnostunut siitä, millaisia naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevia aloitteita Suomen kunnissa tehdään. Kerro omasta aloitteestasi ja myös kokemuksesi tämän aloitepaketin hyödyllisyydestä. Voit laittaa sähköpostia osoitteeseen jokuraja@amnesty.fi missä tahansa prosessin vaiheessa. Kiitokset tiedoista jo etukäteen!

3

Lisätietoa

3.1 Hyödyllisiä linkkejä

Kuntaliitto:

Kuntaliiton sivuilta löytyvät kuntien yhteystiedot ja monenlaista muuta hyödyllistä: www.kunnat.net

Erityisen käyttökelpoinen on kuntalaisille suunnattu osallistumisen käsikirja Vallakas: www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;192;224

Amnesty:

Amnestyn Suomen osaston sivuilta löydät lisätietoja Joku raja! -kampanjan ohella naiseen kohdistuvan väkivallan vastaisista järjestöistä: www.amnesty.fi tai www.jokuraja.fi

Amnestyn kuntaraportti ”... *mutta veturi puuttuu*” kokonaisuudessaan (pdf): www.jokuraja.fi/AI_kuntaselvitys.pdf

Sammandrag på svenska: www.jokuraja.fi/enkat_sammandrag.pdf

Amnestyn suositukset kunnille: www.jokuraja.fi/kuntasuosituksset.php

Sosiaali- ja terveysministeriö:

Sosiaali- ja terveysministeriön sivuilla on esitelty muun muassa lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisemisen toimintaohjelma: stm.fi

Kenelle lyönnit kuuluvat? Kuntaopas pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöhön. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:7.

Kirjoittanut Ewalds, Helena: www.stm.fi/Resource.phx/publishing/store/2005/03/is1111576908523/passthru.pdf

Maahanmuuttajanaiset ja väkivalta. Opas sosiaali- ja terveysalan auttamistyöhön. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:15. Sosiaali- ja terveysministeriö, Työministeriö, Monika-Naiset Liitto ry. Kirjoittaneet Kyllönen-Saarnio Eija, Nurmi Reet: www.stm.fi/Resource.phx/publishing/store/2005/08/aa1124431858175/passthru.pdf

Muut:

Friidu. Tyttöjen ja naisten ihmisoikeudet. Opetusmateriaali tyttöjen ja naisten oikeuksista Suomessa ja maailmalla: www.ihmisoikeudet.net/friidu

KUNTALAISALOITEPAKETTI, LIITE 1:

Esimerkki 1: Helsinki

KUNTALAISALOITE

KIRJAAMO

ETU- JA SUKUNIMI:

POSTIOSIOITE:

PUHELIN: SÄHKÖPOSTIOSIOITE:

FAKSI: ASIOINTIKOHDE: Kunnanvaltuusto

LIITTEET: 1) Aloitteen tausta 2) Aloitteen allekirjoittajat

NAISIIN KOHDISTUVAN VÄKIVALLAN VASTAINEN TOIMINTAOHJELMA HELSINKIIN

Naisiin kohdistuva väkivalta on edelleen suomalaista ”arkirikollisuutta”, joka jää piiloon. Väkivallan tekijä ja uhri ovat useimmiten lähisuhteessa toisiinsa, uhri on nainen ja tekijä mies (ks. taustatiedot, liite 1). Raiskausrikoksista vain pieni osa tulee poliisin tietoon. Perheväkivaltatapauksista jopa puolet jää rikosilmoituksissa asianmukaisesti luokittelematta, ja perheväkivaltaan liittyvistä hälytystehtävistä vain murtoosa johtaa rikosilmoituksiin.

Asukaslukuun suhteutettuna perheväkivaltaan liittyviä hälytystehtäviä kirjattiin vuosina 2002–2004 eniten Helsingin ja Kittilän kihlakuntien alueella. Poliisiyljohdon raportissa todetaan, että tilanne on huolestuttava.

Amnestyn Suomen osasto on kartoittanut naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisia toimia ja väkivaltilastointia Suomen kunnissa vuosien 2005 ja 2006 aikana. Kuntakyselyn mukaan kunnissa väkivallan vastaista työtä koordinoidaan heikosti,

jolloin esimerkiksi tieto kunnan palveluista ei välity sen paremmin uhreille kuin uhreja auttavillekaan. Tämä on tilanne myös Helsingissä. Erilaisia lähisuhdeväkivaltaa torjuvia työryhmiä, verkostoja, projekteja ja hankkeita on olemassa (ks. taustatiedot, liite 1), mutta yhteinen toimintaohjelma puuttuu. Ja kun eri toimenpiteitä kokoavaa elementtiä ei ole, ei ole myöskään kokonaisuukaa.

Naisiin kohdistuvan väkivallan vastainen toimintaohjelma tarvitaan, koska eri ohjelmat, suunnitelmat ja hankkeet tarvitsevat jämäkän koordinaation ja seurannan. Yhteen toimintaohjelmaan saadaan näkyviin myös katvealueet, joihin tulee kiinnittää enemmän huomiota. Esimerkiksi pääkaupunkiseudun maahanmuuttajaväestön tarpeet tulisi ottaa naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisessa toimintaohjelmassa erityisen huomion kohteeksi.

Ohjelmassa tulee määritellä tavoitteet lähisuhdeväkivallan poistamiseksi ja ehkäisemiseksi.

Ohjelmaan on sisällytettävä lähisuhdeväkivallan tilastoinnin kehittäminen ja seuranta – myös terveystoimessa. Toimintaohjelman suunnittelu tulee toteuttaa poikkihallinnollisena yhteistyönä, jossa on sekä luottamustoimen että viranhaltijoiden edustajia. Toimintaohjelman suunnittelutyöryhmän on hyvä perehtyä sosiaali- ja terveysministeriön julkaisemaan oppaaseen Kenelle lyönnit kuuluvat? Kuntaopas pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyyn sekä Amnestyn Suomen osaston raporttiin ”...mutta veturi puuttuu” ennen suunnittelutyön aloittamista. Helsingin kaupunginvaltuuston on hyväksyttävä ohjelma sen lopullisessa muodossa.

Erillinen toimintaohjelma on kaikille ruohonjuuritason toimijoille työkalu, joka selkeyttää väkivallan vastaisen työn painopisteet Helsingissä. Kaupungin työntekijöille ohjelma viestii, että on oikeutettua suunnata resursseja väkivallan vastaiseen työhön. Toimintaohjelma on myös viesti uhreille: Naisiin kohdistuva väkivalta on rikos,

johon luottamushenkilöt suhtautuvat vakavasti.

Amnestyn Suomen osasto nostaa tällä hetkellä ensisijaisen tärkeäksi asiaksi poliittisesti hyväksytyt, naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisten toimintaohjelmien saamisen kaikkiin Suomen kuntiin. Pääkaupunkina Helsingillä on erityinen vastuu toimia esimerkkinä:

Naisiin kohdistuva väkivalta on ihmisoikeusloukkaus, jonka tehokas ehkäiseminen on luottamushenkilöiden velvollisuus.

Me allekirjoittaneet vaadimme, että Helsinkiin on saatava viipymättä poliittisesti hyväksytyt naisiin kohdistuvan väkivallan vastainen toimintaohjelma.

Helsingissä, pvm.

Liite 1:

Taustatietoja liittyen aloitteeseen ”Naisiin kohdistuvan väkivallan vastainen toimintaohjelma Helsinkiin”

HELSINGIN KAUPUNGIN NAIISIIN KOHDISTUVAN VÄKIVALLAN VASTAISIA TOIMENPITEITÄ

Helsingin kaupunginhallituksen asettama neuvottelukunta teki vuonna 1996 ehdotuksen toimenpideohjelmaksi perheväkivallan ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi, mutta sitä ei hyväksytty. Valtuusto sen sijaan hyväksyi raportin jatkotyöskentelyn pohjaksi vuonna 1997.

Helsingissä naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisia toimia on sisällytetty kaupungin turvallisuusstrategiaan (2001) ja Lapsi- ja perhepoliittiseen ohjelmaan. Kaupungin turvallisuusstrategiassa kotirauha on omana kohtanaan: viranomaiset sopivat perheväkivaltilanteissa menettelytavoista ja tiedonkulusta sidosryhmien kanssa.

Helsingissä Terve ja turvallinen kaupunki -neuvottelukunnan yhtenä osana on toiminut moniammatillinen Perheväkivallan ehkäisytyöryhmä. Lisäksi Terve ja turvallinen kaupunki -neuvottelukunnan kautta on tuettu useita erilaisia hankkeita ja projekteja, joiden tavoitteena on ollut naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäiseminen ja

väkivallan seurausten hoitaminen. Pääkaupungin alueella toimii useita turvakoteja, kriisikeskuksia ja auttavia/päivystäviä puhelimia, joista osaa kaupunki tukee myös rahallisesti.

Helsinkiläistä ”Malmin mallia” pidetään valtakunnallisesti esimerkillisenä toimintatapana lähisuhdeväkivaltatapauksissa. Helsingin Malmilla sosiaalityöntekijä, syyttäjä, tutkinnanjohtaja, tutkintayksikön johtaja ja kenttätutkinnan edustaja muodostavat tiimin. Sosiaalityöntekijä toimii myös sosiaali- ja terveysviranomaisen välisenä yhteyshenkilönä. Perheväkivaltaehtävissä sosiaalityöntekijä menee poliisipartion mukana tehtäväpaikalle. Käytännön toiminnan lisäksi Helsingin kaupunki ja Poliisiammattikorkeakoulu ovat käynnistäneet sosiaaliviranomaisten työskentelystä poliisilaitoksella tutkimuksen, jonka tavoitteena on löytää parhaat toimintamallit sovellettaviksi jatkossa eri poliisipiireissä. Etelä-Suomen lääninhallituksen asiantuntijaverkoston kautta ”Malmin mallia” lanseerataan

myös Suomen muiden kuntien ja kaupunkien käyttöön.

Helsingin sosiaalivirasto on kumppanina Brightonin ja Gironan kaupunkien kanssa naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyprojektissa EU:n Daphne-ohjelman puitteissa.

Kaikista edellä mainituista toimenpiteistä huolimatta naisiin kohdistuvaa väkivaltaa on edelleen hälyttävä ongelma Helsingissä. Vuonna 2004 Helsingissä kirjattiin lähisuhdeväkivallaksi 2378 hälytystehtävää; poliisin omaan arvioon perustuen poliisi hälytettiin paikalle lähisuhdeväkivallan takia noin 4700 kertaa. Perheväkivaltahälytystehtävissä 14–16 % johtaa lopulta rikosilmoituksiin. Vuonna 2004 Helsingissä tehtiin 360 rikosilmoitusta lähisuhdeväkivaltaa koskien. Helsingin poliisi kirjasi vuonna 2005 yhteensä 348 seksuaalirikosta; poliisin tietoon tulleiden seksuaalirikosten lukumäärä kasvoi yli 60 %:lla edellisvuodesta. Kun otetaan huomioon, että tuoreimassa poliisin ylijohdon raportissa ”Poliisin

toimenpiteet väkivallan estämisessä ja vähentämisessä” (Poliisiylijohtoon julkaisusarja, 10/2005) todetaan, että jopa 80 % väkivaltatapauksista jää tulematta poliisin tietoon (s. 15), on naisiain kohdistuva väkivalta Helsingin kaupungissa vakava ongelma.

Väkivallan yleisyyden arviointi on olennaista, jotta ongelman torjumiseen vaadittavien toimenpiteiden laajuutta voidaan arvioida. Helsingin kaupungin vastauksessa Amnestyn kuntakyselyyn todetaan, ettei Helsingissä ole tehty kattavaa selvitystä nai-

siin kohdistuvan väkivallan laajuudesta. Koska poliisin tietoon tulee vain murto-osa lähisuhdeväkivaltatapauksista, parhaiten väkivallan yleisyyden arviointi tapahtuu sekä poliisiin että sosiaali- ja terveystoimen tilastoja vertailemalla. Helsingin kaupungin vastauksessa todetaan, ettei terveyskeskus- eikä sosiaalipäivystyksissä ole systemaattista tilastointia käytössä. Kansallisen naisuhritutkimuksen mukaan väkivallan uhri hakee apua todennäköisimmin terveyskeskuksesta kuin poliisilta- tilastointi on tästäkin syystä perusteltua.

TUTKIMUSTIETOA NAISIIN KOHDISTUVASTA VÄKIVALLASTA

Poliisin tilastot Yhdysvalloissa ja Kanadassa kertovat, että 90–95 % parisuhdeväkivallan uhreista on naisia, ja vain 5–10 % miehiä. Samoin USA:ssa tehtyjen uhritutkimusten mukaan yli 90% perheissä väkivaltaa kokeneista on naisia. Johanna Niemi-Kiesiläinen tarjoaa teoksessaan Rikosprosessi ja parisuhdeväkivalta (2004) katsauksen naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyydestä (s. 33–46). Niemi-Kiesiläisen mukaan Suomessa poliisin tietoon tulleista perheväkivallan uhreista naisia on 79–82 % (Niemi-Kiesiläisen tilastotietolähteinä Oikeus 2002:1, s.120 ja Oikeus 1999:18, s114). Lisätietoja Suomea koskevista luvuista löytyy Amnestyn kuntaraportista.

Vertaillaessa suomalaisia uhritutkimuksia 1980-luvulta 2000-luvulle asti on esitetty, että naisten kokema vakava perheväkivalta on vähentynyt. Tulosta on selitetty muun muassa sillä, että, naiset eivät enää jää samassa määrin väkivaltaisiin parisuhteisiin kuin ennen. Suomessa tehtiin vuonna 1997 uhritutkimus pelkäs-

tään naisille, joka koski miesten tekemää väkivaltaa. Tuloksena saatiin yleisiä uhritutkimuksia huomattavasti suuremmat luvut parisuhdeväkivallasta. Parhailleen meneillään olevan naisuhritutkimuksen uusiminen on tärkeää monesta syystä, ja yksi niistä on se, että sen avulla pystytään varmistamaan naisiin kohdistuvan väkivallan kehityksen suunta.

Vastaavaa tutkimusta naisten miehille tekemästä väkivallasta ei vielä ole toteutettu. Tämänhetkisten tutkimustietojen valossa voidaan olettaa, ettei lähisuhdeväkivalta ole laajamittaisesti aikuisiin miehiin kohdistuvaa. Historiallisista dokumenteista – oikeudenkäyntipöytäkirjoista, perimätiedon- ja suullisen perinteen arkistoista, kirjoista ja kirjeistä – puuttuvat tiedot parisuhteessa väkivaltaa kokeneiden miesten suurista joukoista. Mutta myös miehet ovat joutuneet ja joutuvat kohtaamaan lähisuhteissaan väkivaltaa, eikä miesten kokemaa väkivaltaa ole syytä vähätellä. Väkivalta on aina rikos.

KUNTALAISALOITEPAKETTI, LIITE 2:

Esimerkki 2: Inkoö/Ingå

MEDBORGARINITIATIV/ INGÅ KOMMUN – KARLSTEDT

Kaj Karlstedt har inlämnat ett medborgarinitiativ som lyder:

Ingå kommun borde ta ett klart ställningstagande mot det våld som förekommer mot kvinnor i samhället.

Bakgrund

Att förebygga, och ingripa i våld i par- och närrelationer är en uppgift för envar. Våldsförövaren är den som alltid är ansvarig för sina handlingar. Man kan ändå inte anse att det är ett problem endast på individnivå.

För individen, familjen och samhället medför våldet hälsomässiga och ekonomiska följder. Det är ett vidsträckt problem som belastar kommunens servicesystem och blir dyrt på många sätt.

Problemen berör årligen 90 000 kvinnor i Finland; var 5:e kvinna blir utsatt för våld i parrelation. Enligt statistikcentralen uppgår kostnaderna 50 m €/a. I kostnaderna ingår

kostnaderna för hälso- och socialvård samt rättsväsendet.

Vichtis kommun, Borgå stad och Forssaregionen har ingått som försökskommuner i ett projekt finansierat av social- och hälsovårdsministeriet, i syfte att ta fram verksamhetsmodeller och -program lämpade för våldsförebyggande arbete på lokal nivå.

Amnesty International har inom ramen för kampanjen Nå`n gräns! undersökt de finländska kommunernas beredskap att motarbeta våld mot kvinnor. Undersökningen gjordes som en enkätundersökning, och Ingå kommun uppvaktades i denna fråga av Amnestys lokalgrupp i april 2005. Av kommunens svar till Amnesty, framgår att kommunens satsning hittills har varit mycket blygsam.

Förslag

Jag föreslår att kommunen vidtar följande åtgärder

Kommunen utser en ansvarsperson, som samtidigt fungerar som kontaktperson i frågor som gäller våld mot kvinnor.

Information om vilken hjälp kommunen kan ge görs tillgänglig. Informationen finns t.ex. i form av broschyrer på hälsocentralen, och på kommunens hemsida.

Hälsocentralen tar i bruk PA-KE-blanketter (Pahoinpitely- ja kehokarttalomake).

I Grundtrygghetsnämndens budget tas med medel för verksamheten.

Kommunen utlyser kvinnofrid.

Genom att vidta dessa åtgärder kan kommunen på ett aktivt sätt arbeta för att minska våldet mot kvinnor. Ett arbete som i ett längre perspektiv kan minska de kostnader som våldet medför.

Solberg 30.09.2005

KYSYMYKSIÄ KUNTAPÄÄTTÄJILLE

Oheen on koottu joitakin tärkeimpiä kysymyksiä kuntien väkivaltatyön toteutuksesta. Kun pyydät kuntasi poliittisilta päättäjiltä tai kunnan työntekijöiltä vastauksia näihin kysymyksiin, saat hyvän yleiskuvan siitä, miten väkivallan vastainen työ on omassa kunnassasi järjestetty. Kuuluuko sinun kotikuntasi edelläkävijöihin vai niihin, jotka vasta opettelevat?

1. Kuinka paljon naisiin kohdistuvaa lähisuhdeväkivaltaa kunnassa tapahtuu? Onko kunnalla selkeä ja todenmukainen käsitys ongelman laajuudesta? Miten ja milloin asiaa on selvitetty? Tilastoi-ko esim. sosiaali- ja terveystoimi tai poliisiopiiri naisiin kohdistuvia väkivaltatapauksia? Vertaillaanko eri tilastoja; ovatko ne keskenään ristiriitaisia/samansuuntaisia?

2. Onko kunnalla naisiin kohdistuvan väkivallan vastainen toimintaohjelma tai -suunnitelma? Miten naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisy on huomioitu mahdollisissa kunnan rikosentorjunta-, turvallisuus- ja hyvinvointiohjelmissa?

3. Miten kunnan poliittiset päättäjät ovat sitoutuneet naisiin kohdistuvan väkivallan estämiseen? Onko kunnassa (esim. kunnanvaltuustossa, -hallituksessa tai lautakunnissa) käyty poliittista keskustelua naisiin kohdistuvan väkivallan estämisestä? Missä tilanteissa? Johtiko keskustelu päätöksiin? Millaisiin?

4. Onko kunnan budjetissa osoitettu rahaa naisiin kohdistuvan väkivallan estämiseen? Onko summa riittävä? Ovatko resurssit lisääntyneet vai vähentyneet? Tukeeko kunta alueellaan toimivia väkivallan ehkäisytyötä tekeviä järjestöjä?

5. Miten naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevaa työtä suunnitellaan, koordinoidaan ja seurataan kunnassa? Onko kunnassa pari- ja lähisuhdeväkivaltaan keskittynyt moniammatillinen työryhmä? Onko kunnassa sovittu vastuu- tai yhteyshenkilö naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisy- ja yhteistyötä varten? Millaista yhteistyötä eri viranomaiset (sosiaalityö, terveys- ja mielenterveyspalvelut, poliisi jne.) tekevät väkivallan estämiseksi? Millaista koulutusta eri viranomaiset ovat saaneet väkivallan estämisestä ja katkaisusta (esim. väkivallan tunnistaminen, uhrin tukeminen)?

6. Millaisia apu- ja tukipalveluita väkivaltaa kokeneille naisille on tarjolla? Onko kunnassa turvakoti? Kuinka monta paikkaa turvakodissa on? Millaisella rahasummalla kunta tukee turvakotia? Jos kunnassa ei ole turvakotia, mistä löytyy lähin? Mitä muuta apua väkivaltaa kokeneille naisille on tarjolla (esimerkiksi kriisiasuntoja, puhelinneuvontaa, terapia- ja mielenterveyspalveluita, oikeusapua jne.)? Vastaako palveluiden tarjonta kysynnän määrää?

7. Millaista apua kunta tarjoaa väkivaltaa nähneille / kokeneille lapsille? Miten lasten tarpeet huomioidaan turvakoti- ja muissa palveluissa? Onko lapsille omia keskusteluryhmiä? Vastaako palveluiden tarjonta kysynnän määrää?

8. Millaista apua kunta tarjoaa väkivaltaa harjoittaneille miehille (esim. keskusteluryhmiä tai yksilöterapiaa)? Missä tilanteissa, mitä kautta ja kenen aloitteesta avun äärelle ohjataan? Vastaako palveluiden tarjonta kysynnän määrää?

9. Millaista tukea kunta tarjoaa väkivallan kohteeksi joutuneille erityisen haavoittuville naisryhmille? Näitä ovat esim. psyykkisesti sairaat, vammaiset ja alkoholisoituneet naiset sekä maahanmuuttajanaiset.

10. Miten kunta tiedottaa tarjolla olevista palveluista väkivaltaa kohdanneille tai sitä käyttäneille? Onko kunnalla omaa esite- ym. materiaalia? Onko tietoa saatavilla muilla kielillä kuin suomeksi/ruotsiksi? Mitä kunta tekee lisätäkseen kuntalaisten tietoisuutta naisiin kohdistuvasta väkivallasta? Hyödynnetäänkö esimerkiksi paikallislehtiä tiedon levittämisessä?